

навчальному закладі, здобута професія (особливо професія юриста), є найголовнішою цінністю для молодшої людини.

Освіта в свою чергу є також визначальним чинником соціально-економічного розвитку, основою формування громадянського суспільства.

Громадянське суспільство в наш час - це середовище щоденної життєдіяльності людини, чутливе і сприятливе до її самореалізації. Воно вимагає постійних активних дій, самовдосконалення знань, вмінь, форм поведінки, ефективної діяльності в усіх сферах життя, і дотримання моральних, правових норм, поваги до прав інших людей.

Створення громадянського суспільства - це не є справа держави та її органів. Це справа кожного з нас.

І особлива роль в цьому належить фахівцям які мають знання в галузі „Правознавства”. Це студенти юридичних факультетів вищих навчальних закладів, викладачі, науковці, юристи практики. Саме вони повинні відігравати провідну роль в процесі становлення громадянського суспільства в Україні.

ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ВУЗЬКОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ ЮРИСТІВ В СУЧАСНИХ РИНКОВИХ ТА СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

Савченко Леонід Іванович
доцент, зав. кафедри Правових галузевих
дисциплін
Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка
Степана Дем'ячука

Світова практика свідчить, що розвиток юридичних наук багато в чому зумовлюється потребою на ринку праці тих чи інших фахівців-юристів з тих чи інших спеціалізованих суспільних відносин. Так, з древніх часів Римської держави встановлювались стійкі відносини між суб'єктами в сферах:

купівлі-продажу, обміну, найму, позики, спадкування тощо, що потребували ґрунтовного наукового обґрунтування, що власне і формувало класичну галузь також цивільного права. Процес формування юридичної науки в Римській державі був не тільки цікавим, але і показовим, оскільки класичними джерелами науково-юридичних стверджень, бачень, доводів, переконань, дефініцій були і вислови юристів (тоді ще не існувало поділу на вчених-науковців і на спеціалістів певних галузей). Цитативислови юристів носили двосудину значимість і суспільно-правові наслідки для всього „цивілізованого світу”. З однієї сторони вони в силу авторитетності їх авторів: юристів-представників (довірителів), юристів-посадовців, юристів-філософів, юристів-догматиків, юристів-софістів, носили характер науково-практичної або науково-світоглядної досконалості, а з іншої сторони через їх досконалість, обґрунтованість та переконливість, сприймалися судами до застосування як мотивуючий чинник (аргумент) при розв'язанні певного спору і носили нормативно-правовий загальнообов'язковий характер для виконання.

Таким чином, юридична практика, як така носила риси і навченості і науковості. Наука і практика природно співіснували і одночасно застосовувались при безпосередньому регулюванні суспільних відносин. Мали спільне джерело походження і були направлені у спільне джерело правозастосування. Відбувалась як самодетермінація юридичної науки так і юридичної практики, але на основі нерозривного, достовірного і реального унісону. Не існувало значного розриву науки від дійсності, юриспруденції від суспільних відносин.

І навіть існуючі школи софістів, представники котрих заробляли на життя тим, що за всяку ціну намагались переконати опонента в судовому процесі (пізніше трансформувались в інституції представництва та адвокатури) зробили свій внесок у вироблення певних юридичних дефініцій.

Зрозуміло, що тогочасний ринок праці юристів самоформувався в силу не таких інтенсивних змін суспільних

відносин, не такої їх динаміки і широти як в сучасних умовах в котрих ми живемо і працюємо.

Сучасні юристи часто змушені займатись банальним пошуком роботи, будучи „навченим” спеціалістом (всі дефініції за них виробили учені). Юристи ж Древнього Риму своєю ж діяльністю старались довести свій особливий погляд на спосіб розв'язання суспільних відносин. Уявити собі важко, що в Основу Кодифікації Юстиніана було покладено вивчення близько п'яти тисяч праць юристів, кожен вислів (цитата) мав право на практичне застосування при судовому, адміністративному розглядах-процесах.

Чому сучасні „цивілізовані” суспільства (в США, ФРН, Канада, Франція та ін.) йдуть по шляху вузької спеціалізації у підготовці фахівців-юристів? У нас чомусь існує хибне розуміння того, що дані країни начебто дотримують принципу економії коштів на навчання (чи то слухача, чи то суб'єкта навчального процесу). Наприклад, за фахом лише поліцейського, або соціального працівника, або нотаріуса, сімейного представника інтересів тощо.

Вивчаючи природу такого способу освіти, я прийшов до іншої думки. Справа не лише в економії засобів навчання та в економії коштів замовників навчання. Така звужена система спеціалізації освіти є суспільно-виправдана через існування ґрунтовної майнової основи матеріального забезпечення суспільства, котре при необхідності в любий момент може направити (мобілізувати) свій матеріальний ресурс на зміну напрямків суміжного професійного фаху в залежності від суспільного попиту.

До того ж, слід зауважити і те, що в цих країнах весь елітний науковий потенціал зосереджений у національних вищих науково-освітніх закладах із першого погляду начебто відокремлено плекається від навчальних закладів вузької спеціалізації. Але, між ними існують тісні зв'язки методично-рекомендаційного, консультативно-наукового, асоціативно-конференційного характеру. Однак, якщо ми (українці)

формально застосуємо вище приведений досвід такої вузької спеціалізації, то ми підемо на невиправданий ризик.

Ось чому:

у нас не існує чіткого обґрунтування, аналізу попиту ринку праці юристів, його реальних потреб за тим чи іншим спеціалізованим напрямом;

в свідомості замовників освіти (фізичних осіб) все ще існує лише романтично-престижне уявлення практичної роботи, як: слідчий - „романтично”, податківець - „круто”, господарник - „забезпечено”, адвокат - „елітно”, суддя - „вища честь, повага” тощо;

не існує науково-доцільного обґрунтування розмежування кількості часових затрат на вивчення тих чи інших спеціалізованих та фундаментальних галузей дисципліни;

навіть, якщо юрист - „вузький” фахівець захоче отримати іншу спеціалізацію, чи достатньо він буде адаптований матеріально та морально ще раз перевчитись посуті по новому?

Госпрозрахункові науково-освітні заклади (не кажучи про бюджетні) також матеріально і науково-потенційно не готові до переорієнтації на спеціалізований фах, оскільки „монополію” на національну державну освіту в своїх руках в особі національних державних навчальних закладів утримує все-таки держава, що не дає змоги ефективно розвиватись „провінційній” науці (тут і існування державних фахових Рад, фахових видань, інституту акредитації, інституту присвоєння вчених державних ступенів тощо).

Отже, в розвинутих правових державах, громадських суспільствах вузька спеціалізація юристів не тільки доцільна, але і матеріально, морально та науково захищена тобто є життєздатною.

Оскільки Україна ще не є правовою та соціальною державою, суспільно інертна, то і впроваджувати вузьку спеціалізацію ще рано.